

статньо висвітлений у сучасній літературі та трактується як односторонній та абсолютно безконфліктний. Застосування теорії життєвого циклу інноваційного проекту, математичної теорії катастроф та економічного аналога закону толерантності Шефільда дозволяє запропонувати підхід до опису та оцінки взаємовпливу техніко-економічних та соціальних чинників інноваційного розвитку виробництва, і, таким чином, підвищити якість планування інноваційного розвитку промислового підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд В. И. Теория бифуркаций. Динамические системы / В. И. Арнольд. – М. : ВИНТИ. – Т. 5. – 1986. – 284 с. –

(Итоги науки и техники. Серия : Современные проблемы математики. Фундаментальные направления).

2. Гриньов А. В. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства / А. В. Гриньов. // Проблеми науки. – 2003. – № 12. – С. 12 – 17.

3. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємства у транзитивній економіці : монографія / [за ред. С. М. Ілляшенка]. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 582 с.

4. Савчук А. В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности : монография / А. В. Савчук // НАН Украины. – Ин-т экономики промышленности. – Донецк, 2003. – 448 с.

5. Чабан В. Г. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка / В. Г. Чабан // Економіка та держава. – 2005. – № 7. – С. 34 – 37.

УДК 658.5:330.4+338

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ОСНОВНИЙ РЕСУРС ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

РАМАЗАНОВ С. К.

доктор економічних наук,
доктор технічних наук,

Луганськ

ВІТКОВА Т. О.

здобувач

Алчевськ

Забезпечення ефективного управління розвитком економічного об'єкта з метою забезпечення конкурентних переваг вимагає адекватної та своєчасної реакції на зміни, викликані кризовим станом сучасної економіки, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі, і які потребують використання інноваційних технологій як важливого джерела майбутньої конкурентоспроможності. На думку П. Друкера, історичні успіхи країни на 80% визначаються не її природними та людськими ресурсами, використовуваними технологіями, а ефективністю системи управління. Саме зараз українські підприємства в більшій мірі мають потребу в таких інноваційних інструментах аналізу і прогнозу діяльності, які допоможуть в прийнятті керівниками ефективних рішень для майбутнього успішного розвитку. Тому, в сучасних умовах нестабільності економічної ситуації і мінливості інформаційного середовища, стає актуальною проблема розробки методів аналізу, моделювання, прогнозування і прийняття рішень для стійкого функціонування економічного об'єкта.

Економічним об'єктом слід вважати будь-який об'єкт навколишнього світу, відносно якого ставляться економічні цілі і вирішуються економічні завдання. Найважливішою відмінною рисою економічного об'єкта є представлення його як цілісної структури. Окремі

суб'єкти, колективи людей, пов'язані єдиною метою, технічні та технологічні процеси, окремі підприємства та їх об'єднання, регіональні економіки, держави і державні утворення можуть виступати як економічні об'єкти. Для логіки міркувань необхідно сказати про систему. За визначенням, система (від грецького *systema* – ціле, складене з частин; з'єднання) – це безліч елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, утворюють певну цілісність, єдність.

Будь-яке підприємство, являючись економічним об'єктом, представляє собою складну економіко-технологічну і соціальну систему, яка має:

- ★ цільове призначення;
- ★ правову та нормативну основу;
- ★ ресурси;
- ★ процеси;
- ★ організаційну та фінансову структуру;
- ★ розподіл праці та розподіл ролей;
- ★ зовнішнє середовище;
- ★ систему внутрішніх соціально-економічних зв'язків та співвідношень;

а також веде цілеспрямовану діяльність на задоволення потреби суспільства. Під управлінням розуміють сукупність процесів, що забезпечують підтримку системи в заданому стані і переведення її в новий стан шляхом організації і реалізації цілеспрямованих керуючих впливів.

Тлумачення поняття «інновації» та «інноваційна діяльність» у даний час широко розглядаються не тільки вченими, але й керівниками урядів і адміністраторами підприємств. П. Друкер у своїх працях вважає, що «інноваційна діяльність є особливим інструментом підприємництва. Це дія, що додає наявним ресурсам нову якість сприяти примноженню багатства» [1, с. 55]. На його думку, суть інноваційної діяльності полягає в пошуку змін, можливості яких знаходяться як усередині підприємства, так і за його межами. За П. Друкером, до внутрішніх можливостей відносяться: несподіваний

успіх; невідповідність між реальністю та її баченням; життєво необхідні для виробничого процесу нововведення; несподівані зміни на ринку чи галузі. До зовнішніх можливостей відноситься: демографічний фактор; зміна настроїв і сприймань в суспільстві; нові знання, як наукові, так і загального характеру.

Наведені внутрішні і зовнішні можливості носять комплексний характер. У результаті зростаючого впливу внутрішнього і зовнішнього середовища на діяльність економічного об'єкта-суб'єкта господарювання інновації стають найважливішим елементом управління, орієнтованим на стратегічний успіх. Тому застосування інноваційних технологій висуває нові вимоги до підвищення якості управлінської діяльності, і, як наслідок – удосконалення форм і процесів управління. У термінологічному словнику словосполучення «інноваційні технології» являє собою набори методів і засобів, що підтримують етапи реалізації нововведення. [2, с. 43 – 44]. Як вважає А. Д. Шадрін [3], інновація, що має системний характер, враховує особливості стану і перспективи розвитку даного підприємства у всіх її взаємозв'язках (з урахуванням відомих обмежень), забезпечує поліпшення якості та сталий розвиток підприємства. У сучасних умовах, що характеризуються невідповідністю і постійними змінами, актуально використання інноваційних методів управління, зокрема прогнозування фінансових результатів прийнятих рішень. У свою чергу, інновація, яка не має системного характеру, хоча за визначенням і володіє властивостями новизни, високим попитом споживачів та рентабельністю для виробника, не забезпечує поліпшення якості і може привести до краху підприємства, оскільки не враховує вимоги всіх зацікавлених сторін.

Відповідно, прийняття необґрунтованих управлінських рішень в умовах постійно мінливого зовнішнього середовища виникає внаслідок відсутності в стратегічному управлінні формалізованих взаємозв'язків між процесом прийняття стратегічних рішень і системою оцінки діяльності суб'єкту господарювання. Як зазначив І. Ансофф, посилення нестабільності зовнішнього середовища визначається за допомогою трьох параметрів: звичності подій, темпів зміни і передбачуваності майбутнього. Тому доцільно, для забезпечення сталого розвитку економічного об'єкта-суб'єкта господарювання, у стратегічному управлінні використовувати підходи, засновані на можливостях інноваційних технологій. Зокрема, у працях [4, 5] ретельно досліджено питання впливу інноваційних технологій на ефективну діяльність підприємств: інтелектуалізацію управління, моделювання, використання інформаційних систем.

Для дослідження і вирішення цих проблем традиційно розглядаються інноваційні технології: моделі і методи управління і прийняття рішень, засновані на об'єктноорієнтованому підході. Але останнім часом з'явився ряд наукових публікацій, в яких робиться акцент на необхідність суб'єктноорієнтованого підходу, рефлексії рішення вказаних завдань [6 – 8]. У роботі С. К. Рамазанова [9] розглянуто питання розробки інтегральних об'єктно-суб'єктноорієнтованих моделей для управ-

ління техногенною виробничою системою, як системою типу СЕЕГС (соціо-еколого-економіко- і гуманітарна підсистема), запропоновано концептуальну модель, узагальнено синергетичну модель динаміки з урахуванням невизначеності (стохастичних і хаотичних чинників), а також варіант нелінійної динамічної моделі поведінки суб'єкта управління і прийняття рішень, тобто особи, яка приймає рішення та ін. На *рис. 1* наведено діаграму інноваційної інтегральної інтелектуальної системи еколого-економічного моніторингу, управління і прийняття ефективних соціо-еколого-економічних рішень.

Умовні позначення:

- En – навколишнє середовище, довкілля (*environment*);
- Ec – економіка (*economic*);
- So – соціальна сфера (*social*);
- Відповідні синергетичні властивості моделей інтеграції:
- $En \cup Ec$ – життєздатна (еколого-економічна система) (*viable*);
- $So \cup Ec$ – розумна, бажана, приємна (соціально-екологічна система) (*bearable*);
- $So \cup En$ – справедлива (соціально-орієнтована ЕС стійкого розвитку) (*equitable*);
- $So \cup En \cup Ec$ – система (модель, концепція) стійкого розвитку (*sustainable*).

Рис. 1. Діаграма інтегральної системи

Ці моделі інтеграції доцільно використовувати також для досліджень діяльності економічних об'єктів як складних економіко-технологічних і соціальних систем в умовах невизначеності на основі таких результатів: концепції, принципів, комплексу нелінійних моделей, методів прийняття рішень, інтегральних критеріїв з використанням інструментарію системно-динамічного моделювання, когнітивного моделювання, fuzzy-технологій.

У дослідженні запропоновано модель вибору стратегії розвитку економічного об'єкта-суб'єкта господарювання, яка побудована на принципах системно-логічного підходу. Ця модель дозволяє об'єднати різноманітні математичні моделі та інструментарій підтримки прийняття рішень щодо вибору стратегії SR :

$$SR = (PSin \cup PSout \cup MSR \cup PR), \quad (1)$$

де $PSout$ – підсистема оцінки зовнішньої середовища; $PSin$ – підсистема оцінки діяльності економічного об'єкта; MSR – множина стратегій розвитку; $PR(SR)$ – підсистема алгоритмів формування прийняття рішень за вибором стратегії розвитку економічного об'єкта.

У свою чергу, ефективна діяльність суб'єкта господарювання залежить від ефективності маркетингових, фінансових інноваційних бізнес-процесів, рівня витрат. Модель оцінки діяльності містить взаємозв'язану множини показників:

$$PSin = (MARK \cap FIN \cap INNOV \cap RV). \quad (2)$$

Множина стратегій розвитку *MSR* залежить від стану системи: кризовий – ефективний. Стан економічного об'єкта може бути описаний за допомогою множини кількісних та якісних показників на основі продукційних правил. Найбільш прийнятним програмним продуктом для дискретно-подієвого моделювання є середовище імітаційного моделювання Powersim Studio, заснована на системній динаміці Дж. У. Форрестера. При побудові імітаційних моделей бізнес-процесів доцільно використовувати такі категорії показників: показники часу, вартості, якості та ефективності [10]. Інструментарій імітаційного моделювання дозволяє здійснювати підтримку прийняття рішень з управління інноваційними ресурсами для підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Логіка дослідження дозволяє забезпечити вирішення завдань управління ефективною діяльністю економічного об'єкта як єдиного процесу з використанням інноваційних технологій, що забезпечує комплексність управління економічним об'єктом.

Таким чином, головним важелем для забезпечення стійких конкурентних переваг суб'єктів господарювання стає широке використання можливостей інноваційних технологій в управлінні, а також оптимізація усіх процесів, що дозволяють знизити значні фінансові витрати, необхідні для забезпечення високоякісного управління. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Друкер П. Бизнес и инновации / Пер. с англ.– М. : ООО «ИД «Вильямс», 2007.– 432 с.
2. Статистика науки и инноваций : Краткий терминологический словарь / Под ред. Л. М. Гохберга.– М. : ЦИСН.– 2006.– 483 с.
3. Шадрин А. Д. Качество, инновации и системный подход к менеджменту / Качество. Инновации. Образование.– 2209.– № 12.– С. 39 – 46.
4. Рамазанов С. К. Інноваційні технології в управлінні нестабільною економікою / С. К. Рамазанов // Вісник СХУ ім. В. Даля.– 2010.– № 3(145).– С. 219 – 227.
5. Рамазанов С. К., Припутень В. Ю. Методы и информационные технологии управления предприятием в условиях нестабильности : Монография.– Луганск : Изд-во ВНУ им.В. Даля, 2006.– 216 с.
6. Лефевр В. А. Рефлексия.– М. : Когито-Центр, 2003.– 496 с.
7. Лепский В. Е. Субъектноориентированный подход к инновационному развитию.– М. : Изд-во «Когито-Центр», 2009.– 208 с.
8. Лепский В. Е. Рефлексивно-активные среды инновационного развития.– М. : Изд-во «Когито-Центр», 2010.– 255 с.
9. Рамазанов С. К. Об'єктно-суб'єктоорієнтований підхід в управлінні техногенною виробничою системою в умовах невизначеності / С. К. Рамазанов // Вісник СХУ ім. В. Даля. – 2011.– № 2(156), частина 1.– С. 251 – 258.
10. Ismagilova L. A., Cook P., Galimov R. F. Computer simulation in the management of business-processes // Proc. of the 8th Int. Workshop on Computer Science and Information Technologies CSIT'2006. Karlsruhe, 2006. P. 73 – 77.

УДК 339.5:658

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПРИГАРА О. Ю.

кандидат економічних наук

ЯРОШ-ДМИТРЕНКО Л. О.

Київ

Проникнення українських виробників на міжнародні ринки пов'язане з необхідністю приймати рішення, що пов'язані з ризиками, які можуть принести як додаткові вигоди, так і втрати. Це стосується всіх сфер зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), всіх галузей економіки. Ризики ЗЕД за своїм обсягом і рівнем є вищими, ніж ризики діяльності підприємства на внутрішньому ринку, оскільки додається вплив чинників зовнішнього середовища, тому й увага щодо їх виявлення та управління ними має стати головним фактором під час провадження ЗЕД. Важливою особливістю виявлення ризиків ЗЕД є те, що кожний міжнародний ринок має свою специфіку функціонування, яку потрібно дослідити і врахувати для подальшої реалізації на ньому економічних інтересів підприємств.

Багато вчених, як іноземних, так і вітчизняних, приділяють увагу вивченню суті ризиків міжнародної діяльності, методам їх оцінювання та їх мінімізації. Зокрема, це знайшло відображення у працях І. Балабанова, В. Гранатурова, А. Камінського, В. Кравченка, В. Лоуренса, Н. Машиної, Д. Месен, Н. Подольчак, М. Римар, А. Рум'янцева, А. Старостіна, Л. Хейм, Н. Чухрай та інших [1 – 9].

Метою статті є розробка алгоритму для визначення ступеня ризику міжнародної діяльності.

Особливо актуальним є питання виявлення та оцінювання економічних ризиків для вітчизняних підприємств, оскільки зазнають значних збитків внаслідок нестабільності середовища діяльності, світової економічної кризи, застарілої техніки та технологій виробництва, власної капітало-, енерго- та фондомісткості, що є основними джерелами виникнення економічних ризиків. З метою мінімізації ризиків міжнародної діяльності пропонується наступний алгоритм для розрахунку інтегрованого показника ризику міжнародної діяльності, який складається з декількох етапів:

1. Визначення головних факторів ринкових загроз і ринкових можливостей.